

FEDEZD FEL A FÖLD KINCSEIT!

Vojnits András

Az évszakok nyomában

Kossuth Kiadó

FEDEZD FEL A FÖLD KINCSEIT!

Vojnits András

Az évszakok
nyomában

Kossuth Kiadó

Tartalom

Előszó

Európa teteje

Táj keretben

Gyöngyvirágtól lombhullásig

Magyar erdők

A legkisebb magashegység

Lent és fent

Mediterrán tájakon

Ahol sárkányfák nőnek

Árnyéktalan erdők

Kislexikon

Impresszum

Ahol sárkányfák nőnek

BABÉRLOMBÚ ERDŐK

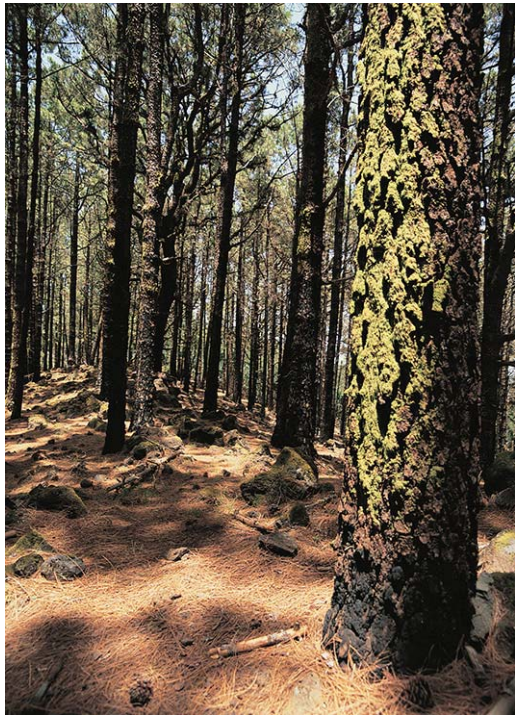
„Ez a legvarázslatosabb táj, amit valaha is láttam!” – kiáltott fel Alexander von Humboldt²³ 1799-ben Tenerife szigetén. A nagy természettudós, aki elsőként ismerte fel a földrajzi övezetesség összefüggéseit, az Oratava-völgyben állva, nemcsak a Teide csú-

---

²³ **Humboldt, Alexander von, báró** (1769–1859): neves német természettudós és utazó, az éghajlatlan és az oceanográfia egyik megalapítója. Fontosabb útjai, amelyek trópusi Amerikába és Közép-Ázsiába vezettek, jelentették a modern tudományos felfedezések korszakának a kezdetét.

csára, hanem a szigetvilág leghatalmasabb sárkányfájára is rácsodálkozhatott.

A BABÉRLOMBÚ ERDŐK lombos fái közé gyakran nyitvatermők vegyülnek. A törzseket mohák és zuzmók lepik el.

A Földközi-tenger partvidékének forró nyarán nem élnek meg a babérfák, ott nem alakultak ki babérlombú erdők. Az Atlanti-óceán szubtrópusi szigeteire, Madeirára, a Zöld-foki-szigetekre, de mindenekelőtt a Kanári-szigetekre, azok közül is a Tenerifétől nyugatra eső, kis, kerekded alaprajzú Gomerára kell utaznunk, ha arra vagyunk kíváncsiak, milyen a régebben sokkal elterjedtebb babérfaerdő, a Laurisilva. Vagy a hegyvidékekre: a Pireneusokban és a Balkán-félsziget hegyein megtaláljuk még a babérmeggy és a pontuszi babérróza szép állományait.

ÁZSLAI HOLDASSZÖVŐ

Az egyik legszebb éjszakai lepke a babérlevelű erdők lakója.

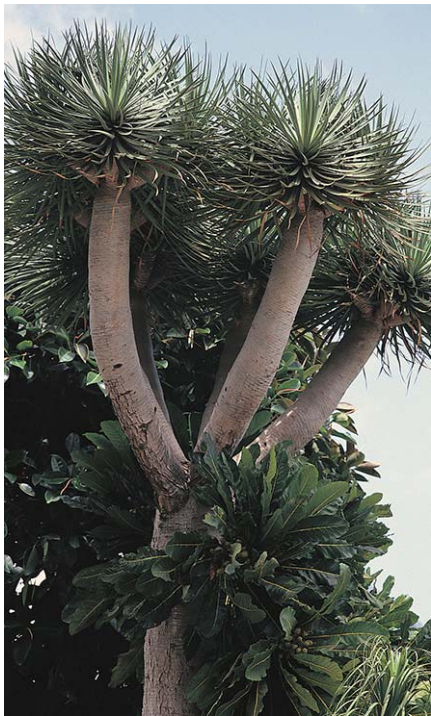

Tenerife jelképe, a döbbenetes méretű sárkányfa Icod városka szélén áll. Nem akármilyen rokonsággal büszkélkedhet, a fa felmenői a harmadidőszakban élték virágkorukat. Szokatlan kinézetének magyarázata, hogy tulajdonképpen nincsenek a szokásos értelemben vett ágai, a törzs ágazik el villaszerűen. Ez egyébként minden más sárkányfára is jellemző.

TINÉDZSER SÁRKÁNYFA

*A fiatal fákon jól látszik, hogy a törzs villásan el-
ágazik.*

A kontinensek belsejében, a trópusi és szubtrópusi hegységekben 1000 és 2000 méter között találunk babérlombú erdőket: a dél-amerikai Andokban, Ázsiában a Himalája lejtőin, Új-Zélandon, ahol különösen sok a nyitvatermő araukária, Ausztrália egyetlen „valamirevaló” hegységében, az Ausztrál-Alpokban, és Afrikában, az etiópiai hegyekben. Ezeken a helyeken a tengerszint feletti magasságnak köszönhető az erdők kialakulása szempontjából kedvező időjárás. A négy legszébb, óceánhoz közeli babérlombú erdőség négy különböző földrész között oszlik meg.

Legnagyobb kiterjedésűek Dél-Kína erdői. Itt, a babérfélék erdeiben nőnek az örökzöld tulipánfák és a fűszerfák; elég csak a kámforfát és a fahéjfát említeni, hogy fogalmat alkothassunk az átható illatról. A cserje- és fatermetű babérfajok száma több ezer. Két világ

találkozik a harmadikkal, mert a hegyvidék gazdag aljnövényzetű, páfrányos fenyvesei éppen úgy elérnek idáig, mint a délebbi, trópusi tájak bambuszsűrűje.

LOMBHULLATÓ KÍNAI VAGY ŐSMAMUTFENYŐ

A növény felfedezésének érdekes története van. Paleontológusok a 20. század elején a japán Honsbuszigetről származó harmadkori ősmaradványok között addig ismeretlen nyitvatermőhöz tartozó fenyőágakat és tobozokat találtak. Az új faj, mivel hasonlatosságot mutatott a mamutfenyőkkel, a Metasequoia elnevezést kapta. (A mamutfenyő tudományos neve Sequoia.) Később, 1941-ben Szecsuan tartományban addig ismeretlen, lombhullató fenyőkre bukkantak – a helybeliek shui-hsanak, vízi vörösfenyőnek nevezték a fákat –, amelyről kiderült, hogy nem más, mint a kihaltnak vélt Metasequoia.

Dél-Afrika déli csücskén a nyugatabbra eső, tulajdonképpeni mediterrán, keménylombú erdők érintkeznek a keleti fekvésű babérlombú erdőkkel, melyek jellegzetes fája a babérlevelű olajfa.

RITKA ÉS ENDEMIKUS FÁK, cserjék és lágyszárúak menedéke az Esperanza-erdő. Az aljnövényzetben, a szűrt napsütésben él a csak itt előforduló kanári harangvirág.

Észak-Amerikában, Floridában és Virginiában a virginiai tölgy erdősegeiben tavasszal a rododendronok sok színben pompázó virágai nyílnak. A vízpartokon hatalmas mocsárciprusok nőnek. Nagyon szépek Chile erdősegei is.

A MOCSÁRCIPRUS a mamutfenyőék közeli rokona. A felszínre bukkanó, lélegző gyökerek biztosítják a gyökérzet szellőzését.

A tea maga is babérlombú cserje. Eredetileg nyolc méter magasra növő, fatermetű növény, azonban az ültetvényeken a rendszeres metszés és szüretelés következtében cserje nagyságú marad. Fehér vagy sárga virágai kaméllia-illatúak. A 19. század közepéig Kínában szüretelték a legtöbb teát. Indiában is felfedeztek egy teafajt; ma már a világ teatermelésének legnagyobb részét India adja, Kína csak a harmadik, a kicsiny Srí Lanka is megelőzi. A legtöbb ültetvény hegyoldalakon, a babérlombú erdők övében létesült. Mind a tealevelek leszedése, mind pedig a feldolgozása igen kényes művelet.

Teaszüret Jáva szigetén

A nagy kiterjedésű és előnyös életfeltételeket nyújtó ázsiai szubtrópusi erdők állatvilága különösen gazdag. Sok olyan faj él itt, amelyik a trópusokon is otthon érzi magát.

SZUBTRÓPUSI MONSZUNTERÜLETEK

Az éghajlatot az évszakos szélirányváltás alakítja, éppen úgy, mint a trópusi monszunterületeken. Létrejötté arra a fizikai jelenségre vezethető vissza, hogy a szárazföldek és a tengerek különböző mértékben melegednek fel és hűlnek le, mivel eltérő a fajhőjük.

Télen a szárazföldek hűlnek le jobban, ezért a monszunszelek a szárazulatok anticiklonjai felől fújnak az óceánok ciklonjai felé. Ezek a szelek természetesen szárazak, tehát a hűvös vagy hideg tél is száraz.

Nyáron fordított a helyzet. Az óceánok kevésbé melegednek fel, a monszunszelek az itt kialakuló anticiklonok felől fújnak a melegebb szárazföldek felett örvénylő ciklonok felé. Ezek a szelek vízgőzzel telített levegőtömegeket sodornak, ezért a nyár csapadékos és meleg, évi 1000–1500 mm eső hullik.

Ahol a legnagyobb a légnyomáskülönbség, ott a legerőteljesebb a monszunhatás, vagyis Kelet-Ázsiában, a nagy víz, a Csendes-óceán, és a nagy szárazföld, Ázsia határvidékén. Az évi középhőmérséklet 10–20, az évi közepes hőingadozás 5–25 °C.

A medvék, antilopok és szarvasok mellett bőven volt tigris is; az utóbbiból mára nem sok maradt. Ázsia madárvilágának jellegzetes képviselői a nagy testű tyúkidomúak, a

bankivatyúk, valamint a fácán- és pávafélék. Utóbbiaknak nagyon szép fajaik is vannak – aranyfácán, ezüstoffácán –, és néhányukat más kontinensekre is betelepítették. Az élővilág sztárja azonban minden kétséget kizáróan a természetvédelem – és a WWF²⁴ – szimbóluma, az óriáspanda.

---

²⁴ **WWF**, World Wide Fund for Nature, Természetvédelmi Világalap: a világ legnagyobb, kormányoktól független természetvédelmi szervezete, tagságának létszáma meghaladja az ötmilliót. Alapítványi formában működik 1961 óta, székhelye Glandban van (Svájc), tiszteletbeli elnöke Edinburgh hercege. Célja az élővilág sokféleségének megőrzése és a környezetszennyezés megszüntetése, küzd a természet erőforrásainak a kizsákmányolása ellen. Programjai közül több, így a Kárpátok Ökorégió Program és a Duna-Kárpátok Program hazánkat is érinti. 1991 óta van Magyarországon képvisellete (WWF Magyarország). Jelképét, a pandát ábrázoló logót világszerte ismerik.

ÓRIÁSPANDA

Ritka és veszélyeztetett maradványfaj, megmaradt példányai csak Dél-Kína refúgium területein, menedékhelyein, az áthatolhatatlan, sűrű bambuszerdőkben élnek. A magas hegyeket nem kedvelik, ellentétben a jóval kisebb rokonnal, a vörös pandával. Békés állatok, párosával élnek és növényeket esznek. Ez már abból is kitűnik, hogy a ragadozók közül nekik vannak a legnagyobb őrlő- vagy zápfogaik. Meglehetősen megtermettek, másfél méter hosszúak és 125 kilogramm súlyosak is lehetnek.

